

OVIDIU

PRIMA

REVISTA LITERARĂ DOBROGEANĂ

APARE LUNAR

Redacția și Administrația: Str. DECEBAL 5

Director, PETRU VULCAN

ABONAMENTUL

Un an în țară . . . Lei 8 Un an străinătate Lei 10
Jun. an Lei 3 Jun. an Lei 5

UN NUMER 60 BANI

SUMARUL

Baba Sânda, (nuvelă). **P. Vulcan.** — „Văratecul” în flăcări (versuri). **N. Rădulescu-Niger.** — Clipe. **Cleo.** — Emil Arbore, o pagină dintr’un roman (urmare). **I. Duscian** (Geneva). — Xenitorlu (versuri Macedo-Române). **George Murnu.** — Vis. **F. David-Bacău.** — Colea (versuri). **Nuși Tulliu.** — Mișcarea literară și științifică (dare de seamă). **P. Vulcan.** — Bibliografii. Redacția. — Ilustrațiuni: Școala „Prințpele Ferdinand” și Piața Independenței din Constanța.

CONSTANȚA

TIPOGRAFIA „OVIDIU” H. VURJIS

1903

Colaboratorii Revistei „Ovidiu”

Florian J. Becescu, Rădulescu-Niger, Nași Zaliu, G. Murau, G. Zutoveanu, J. Dușcian,
Opran Potârcă, D-na Măsy P. Vulcan, Dem. D. Stoicescu,
P. Danielescu, Crușu-Delasăliște, Eleonora J. Predeacu-Mour, M. C. Sari, Șt. Zujescu,
Renert, C. Brădețeanu, M. Pecetescu, Alia, Marcelina.

MULȚUMIRE

Aducem călduroasele noastre mulțumiri persoanelor mai jos notate, cari au bine-volit a ne trimite costul abonamentului pe anul 1903 după cum urmează:

Pe un an

D-l General Vasiliu Năsturel, Onor. Clubul civil Ovidiu, Onor. Clubul Comercial, Onor. Direcția Hotel Carol I. D. Oranescu, Paspați, Virgil Andronescu, Cociu Gheorghiu, Paul Pașa, revisor școlar, G. Constantinide, farmacist, V. Vlasii, inginer, L-t. C. Stănescu, L-t. I. Petrescu, Loco. Păun Niculescu, primar, Mișail Nedin și Enciu Anghel, Asarlăc; G. Budac, Gârlița; An. G. Hrițcu, Lipnița; C. Constantinescu și N. Durat, pletor, Ghiuvenlia; Belcie, Canara; Stavru Hristea și N. Jordan, Murfatlar; C. Tibacu, Medgedia; I. G. Stanel, I. A. Sapa, I. R. Pascu și Th. Nicolescu, Gargalac, Dobrogea, P. S. S. Valerian Chiriță, Sl Metropolis, București, D-soara Nella Șteănescu, Craiova, Inginer Opran Potârcă, Buzeu. An. Th. Cheale, farmacist, R.-Vâlcea, G. M. Cosmescu, G. Moscu, avocat, P. G. Marinescu și D-na Epitania Dimirache, T-Măgurele, V. G. Hrițcu, Dorohoi, C. Iureș și I. Culescu, Băilești, G. Ionescu, Peatra-Neamț

Pe șase luni

Vagner Otto, N. Sari, Mihalof, Tănăsescu, G. Diaconu, Titorian și Nae Moloiu, Loco. C. Vidrașcu, Carol I; Arghiropol, Asarlăc; C. Antonescu; Iorgu Dobrescu și Ion P. Voiculescu, Cuzgun; G. Popescu, Caranlăc; D-soara Natăli Vocaride, Invătătoare; V. Ciomoloj, Hr. Georgescu, Livezeanu, Ilie Virgiliu și Grigorie Popescu, Invătători; H. Nablaut, Techirghiol; T. Vasilescu, Murfatlar; Jacovici și Teohari Niculescu, Cernavodă, Dobrogea, A. Triforescu, M. Videscu, A. Anegnosti și D-soara Zoe Părvulescu, T-Măgurele, Sabaresi, Buzeu. D. Florian, Băilești.

A P E L

Repetăm caldurosul nostru apel tuturor stimaților abonați din comunele Dobrogei, din țară, Sofia și Monastir (Turcia), să bine-voiască a ne înainta costul abonamentului de **6 Lei** cu care ni se va înlesni puțința de a merge înainte, rugându-i să ia în considerație că am terminat trimestrul I-iu și întâmpinăm mari greutăți pentru a face să apară regulat „Ovidiu”.

REDACȚIA

Cererile de abonament se plătesc înainte înaintându-se prin mandat postal **Lei 6** pe adresa:

D-lui **Petru Vulcan**, Constanța.

Numere de probă nu se expediază de căt în schimbul sumei de **50 bani**.

Toți D-nii cari au primit No. 1, nerestituindu-l, se considera ca abonați.

Reviste și ziare permise la Redacție

„Sanătatea”, „Gazeta artelor”, „Carmen Sylva”, „Arhiva”, „Revista școalelor”, „Albina”, „Revista Idealistă”, „Revista Poporului”, „Învierea”, „Sedătoarea”, „Propășirea”, „Viitorul”, „Speranța”, „Familia”, „Revista Idei”, „Sfaturi”, „Românul” și Revistele „Lumina” și „Frațillea” Macedo-române.

Ziare: „Cronica”, „Liberalul”, „Paloda”, „Vocea Tutovei”, „Dreptatea”.

OVIDIU

PRIMA REVISTA LITERARA DOBROGEANA

Director fondator: PETRU VULCAN

BABA SANDA

(Nuvelă)

Toate le-oiu uita, numai pe baba Sanda, gazda mea de vecinica pomenire, n'oiu putea-o uita.

Par'ca o ved și acum: cu ochii ei verzi, scânteietori și mici ca niște mărgelile, sub o frunte trasă spre creștet, cu urechile cum nu s'a mai vedut de mari; cu gura și mai mare, care se termina prin doua brazde ce se perdeau pe nesimțite printre sbârciturile obrazului; cu statura mijlocie, dar cu pânțele rotund ca al unui egumen, în cât la distanța ai fi luat-o drept un burduf; cu mersul ei marunt și legănat, și îmbrobodită, tot-d'a-una, să nu i-se vadă craniul pleșuv: ast-fel era babuca Sanda, gazda mea.

Intr'o zi, din curiozitate, o întrebați:

— De câți ani ești, babo Sando?

— De când cu rasmirița lui Tudor, îmi respunse.

— Dar de când ai venit în Craiova?

— E... he... de când cu rușii, maică...

— Dar deneam de unde ești, babo Sando?

— Ia... de la Leamna di-colea... o palma de loc, d-le Petre. Și 'mi arăta cu mâna în partea Jiului, după ce mă lamuri printr'un gest din cap.

Intr'o zi, numai ce o ved venind de afară purtând într'o basma lumînari, coliva, prescuri, besmele și multe altele.

— De unde vii, babo Sando?

— Ia de la cimitir, d-le Petre; a murit boeru Măndrea, *aproprietar* mare, cu casele în strada Roșiorilor; i-s'a împărțit de pomână, Dumneșeu să-l ierte.

Alte ori lipsind de acasă în timp de 3—4 zile venea de departe.

— Unde ai fost, babo Sando?

— Am cununat pe fiu lui Dobre Sprâncenatu — îmi răspundea cu un ton muzical și de o veselie comunicativa.

Pleca din nou.

— Incotro te duci, babo Sando?

— Apăi... e veselie, maică: mă duc să botez un fiu al lui Vasile Icleanu, la Leamna.

Și așa, adî la cimitir după pomeni, mâine la nunți și poimăine pe la boteze, își facea veacul baba Sanda.

De neam era din comuna Leamna, județul Doljiu, și venise în Craiova după cum singură o spusese: „*odată cu rușii*”.

În tinerete se apucase de cărciumărit și mai cu dibăcie, mai cu mândrețele, cu vinu și pelinu ei, cu prăvalia situată „*la pont*”, făcuse Sanda de o suma bunicică de parale.

După câți-va ani de cărciumărit schimbă negoțul și închirie niște *odăi frumoase* tot la *pont*. Câți-va ani i-a mers cum n'ar fi creșut vre-odată că are să-i meargă în viață.

Cu vremea însa îmbatrâni și-i deveni greu și negoțu asta.

Acum avea bani și vroia să guste câte-va momente liniștite. De aceea își cumpăra un loc tot în mahalaua unde negustorise și unde era cunoscută de mare jupâneasa și pe locul numit ridică doua rînduri de case, un rînd pentru dumneaei și altul pentru chiriași.

În casele cu fațada pe stradă locuiseră chiriași de tot felul: meseriași, funcționă-

rași, misiți, ovrei, etc., dar statură o lună, cel mult, căci era o minune să se fi întemplat ca vre-un chiriaș să rămâie mai mult.

Când primul chiriaș își făcea aparițiunea în casele babei Sande, ea îl însoțea prin *odăi* și prima cuvântare pe care i-o ținea, cu ochelarii pe vârful nasului și cam privind de sus, era următoarea:

„Ți le dau ca oglinda — ca oglinda să mi le lași; păreții — te uiți — sunt ca laptele de albi; i-a seama bine, nu-i nici o gaură, așa să mi-i lași; pardoseala — o veți — e ca 'n palmă de curată și netedă, să n'avem ceartă mai târziu; geamurile te veți prin ele, nu e nici unu spart“. Cu acest logos se făcea prima cunoștință; iar chiriașul își mușca buzele de greșeala ce a făcut, plătindu-i arvuna. Nu trecea o săptămână și baba Sanda venea prin *odăi* să-și facă revizia obișnuită.

— Da bine, musu, par'că pata asta nu era pe scândurii, când ți le-am dat în primire.

„I-a uite colo: mi-ai îngăurit peretele... D'apoi par'că nu ne-a fost vorba așa...“

Focul se făcea în sobe fără meșteșug construite, cari afumau; în câte-va zile păreții cei albi ca „laptele“, deveneau negricioși ca pânza de cort.

Baba Sanda își arunea atunci privirile prin tavan și prin păreții odăilor, îi cădea leșin pe inimă, se supăra, blestema pe chiriașii cari îi ruinau casa, și ast-fel ei se succedau unul după altul și casele rămăneau într'una goale...

Apoi când își plimba ochii prin păreții goi, o podidea plânsul și începea să blesteme pe vecina Mitrana și pe Paraschiva, aceasta din urmă veduva și cu copiii mulți, cari o concuau cu „odăile de închiriat“ și lasau chiria mai ieftină de cât dînsa.

Atunci o audeam bocindu-se ca la mort, îmi spunea tot ce o ardea pe inimă. Ea, o mână de femei singură, să strîngă atîta avere, să facă acareturi, și mâine-poimâine

să închidă ochii și să n'aibă cui să lase atîta stare!

Căci, pe lângă cele două rînduri de case, baba Sanda mai grămădise în două ghetete cu fundu adânc parale destule. Într'una numai „*rile*“, în cea-l'altă „*ruble și sfaufi*“, și nu trecea și de la D-șeu, să nu puie câte vre-un franc în ghetetele cu pricina, pe cari baba Sanda le ținea ascunse de ochii lumei într'o ladă de lemn, vopsită cu roșu și zugrăvită cu smei și cu balauri de te prindea groaza.

Dacă i-au rămas casele goale, se hotărîse să nu mai mănânce acasă la ea.

De aceea se ducea la vecina ei de alături, pe la jupâneasa Trana, îngrijitoarea bolnavilor de la spital, cu care întreținea prietenie la toartă. Prefacându-se că e dispusă să-i dea ajutor, sau că vine să o povățuiască, că ar fi mai nimerit să facă așa și nu alt-fel, că e mai bine cum ăcea dînsa, fiind-că știe ea multele, ședeau cu zilele. Iar Tranei îi plăcea de baba Sanda, că mai avea cu cine să schimbe o vorbă două.

Ajungea vremea mesei și cum se găteau bucate în de ajuns, jupâneasa Trana îi ăcea:

— Rămâi să prîndim împreună, babo Sando.

Gazda mea atîta aștepta; se și așternea pe loc la masă, ăcînd:

— Apoi cum să nu rămăi, ghia, că doar om cu om trăește... Și mănca și din porția bolnavilor — când se întampla să moară vre-unul pe neașteptate, căci slava Domnului, bucate erau de ajuns, ba mai rămăneau și pentru Ghița, purcelul babei Sande, și pentru Florea, căinele ei, cari se momiseră la spital în cât părăsiseră cu desăvârșire băutura noasă.

Acasă, dacă venea într'un târziu baba Sanda, însoțită de Ghița și de Florea, intra în odăe și se culca la întunec și fara foc, pentru motiv de economie, căci tot pentru așa ceva plecaseră la vecina.

În faptul zilei dacă se scula, se ființa în pragul porții din afară de unde trăgea cu urechea să audă și să se informeze din gura vre-unui sacagiū dacă nu cum-va a dat vre-unul ortul popei în ziua aceea, și îndată ce afla de moartea cui-va, prin dibăcie făcând întrebări asupra mersului boalei cutărui boer, numai ce o vedeam pe la respântii în fruntea convoiului funebru. La cimitir ea era cea dintâiu care întindea mâna după luminare; și dacă apuca una, o ascundea binișor sub scurteică, apoi mai da un târcol printre femeii și iar întindea mâna. Dacă mai apuca încă una, o aședa la locul celei d'întâiu și apăsa brațul asupra lor să nu-i cadă și să fie dată de gol; apoi iar se mai îndirjea și tot mai cerea. Iar dacă vre-unul mai îndrăcit se întâmpla să o surprindă, se strecura ca o năluca printre mulțime și scăpa ca prin urechile acului. Cu toate precauțiunile babei Sande, la o mormântare a fost prinsă și când să mai ceară o a treia luminare, femeia care împărțea, i trase repede luminarea de sub scurteică, care era lungă și se vedea capetul opus, răstindu-se la ea: „D'apoi ce-i asta... nu-i luminare, babă obraznică ce ești! Câte vrei să-ți dau, hai?”

Dar gazda mea bravă pericolul, scăpă și de data asta și tot a venit acasă cu trei luminări mari de câte un franc una, de care se folosea pe la boteze și cununii.

Iar dacă se întâmpla să moară mai rar cei cu dare de mână, se ducea în grădină, smulgea câte-va tufănicii de prin răzoare, le aședa într-o strachină, mai lua în vre-o legătură, pe care o purta pe cap, cămăși bărbătești, primește plocoane de pe la finii, și pleca cu ele în piața Elca. Se făcea și precupeață! Cinci, zece două-zeci leiușcani tot câștiga pe ziua aceea, pe cari îi lega frumos cu 2 noduri într-o cârpă. Venea acasă și îi aședa în ghețele cu pricina — fără să se atingă nici de 5 parale.

Dar veneau zile, când baba Sanda lipsea

din oraș — în cât cu luminarea să fi căutat-o și nu o găsea; atunci se întolea cu ce avea mai bun în lada zugrăvită cu smei și cu balauri și-și făcea de cale pe la finii din Leamna. Lui Vasile Icleanu i-a mai dat D-zeu o fată și fuga la nașa în Craiova. Lui Petre Sprâncenatu încă doi gemeni și iar fuga la nașa. Aproape tot satu era cununat și botezat de baba Sanda.

După ce făcea o săptămână, alte-ori și 2 „*de-a rudele*“, țin'te la întoarcere cu plocoanele de la finii, pe cari le aducea cu caru în oraș. Purcei fripți, slănină afumată, cârnați, curcani pe varză, găini, cocoși, ploști cu vin și cu țuică, toate bunătățile pământului își făceau intrare în casa babei.

O lună de aci înainte n'o mai vedeai eșind nici până la poartă, căci avea de toate și nu-i ardea de nimeni și de nimic.

Bea și mânca singură în casă, iar vecinele o credeau că e bolnavă. Dar fiind că cu toate era certată, nu venea nimeni să întrebe de dînsa afară de jupâneasa Trana, căreia i-se plângea că a răcit, că se teme de moarte, că i-e rău, că nu poate eși nici până la poartă. Însă boala gazdei mele dispărea odată cu plocoanele.

E postul Crăciunului. Baba Sanda n'ar mânca dulce pentru toată lumea, cu toate acestea încuie în cotețul ei două puici de-ale vecinei Mitrane, care să strecurase în curtea ei: și să încumetase la așa ceva fiind-că găinile ei întărcase, pe când ale Mitranei tot mai oua și baba Sanda de un rînd de vreme nu mai avea ce vinde în târg. Plocoanele se mântuiseră. Baba Sanda ar vrea să mai dea un târcol prin vecini, cel puțin până la jupâneasa Trana însă a apucat-o un junghiū în coaste și o doare rău de tot. Se vaiță și să jelește că n'are pe nimeni, că e singură cuc, să teme să nu moară, și „*barcm*“ să-și fi cumpărat pământ, unde să-și zidească un „*molument*“; căci gându ei era să-și facă

de rost în primăvară, dar dacă va muri cui să lase atâta stare strînsă de când cu *Ruşii!* Dar ce se afla în ghetete cui să lase?!

Pentru acea a trudit o viață întreaga? Pentru acea s'a umilit pe la pomeni să fure lumînări ca să nu cheltue pe la boteze? Pentru acea a moșit și a botezat un sat întreg să nu-i rămîie nici urmă de numele ei?

Pentru acea s'a trudit ani de zile prin piață, s'a lăsat și nemîncată pentru ca să pue ban cu ban la o parte?

Și jungghiul nu o slăbește 'n coaste, pe lângă acestea o mai dor și toate oasele.

Ignatu se apropia și vatra ei foc nu pomenise.

„Mucă Doamne, ce să mă fac Doamne, scapă-mă Doamne“, și e singură cuc. Ce bine i-ar prinde vre-un chiriș cu sufletul bun, gîndește acum! I-ar îndeplini cea din urmă voință să-i ridice un *monument*, și 'i-ar lăsa moștenire cu „*limba de moarte*“ casele și câte altele pe cari numai ea le știe și D-deu. Dar casele stau goale de la *Simedru*, căci s'a dus vestea prin chiriși de reutatea ei.

Casele în cari locuște ea sunt aședate în fundul curței și în zadar țipa acum, căci nu e nimeni.

Inoptează. Sa 'ntuneacă și în odaia babei Sande; crivețul de afară țiuie prin geamuri, ca și cum 'și-ar bate joc de suferința ei.

Baba Sanda încetează de a mai țipa.

Crivețul mereu doinește sinistru...

Dînsa mai face o ultimă sfortare din pat de unde se ghemuise, se repede până la ladă, apuca în mâini ghetetele, se încearcă să le scoată afară din ladă, dar metalul dintr'însele e greu și puterile ei sunt sfârșite.

Și rămîne așa cu mâinile încleștate, cu ochii deschiși și eșiti din orbite. Capacul laței cade peste brațele ei slabite și nu mai are nici o putere, nici să-și retragă

brațele, nici ca să se mai scoale. Capul 'i cade pe capacul rece al laței vâpsite în roșu și zugrăvite cu smei și cu balauri...

Apoi adoarme rece și întepenită.

Iar crivețul țiuie printre creptaturile geamurilor.

În dimineața zilei următoare jupâneasa Trana, intrînd în odaie se miră de nemîșcarea ei; apoi peste câte-va clipe se convinge că baba Sanda a murit și cu greu îi descleștează mâinile de ghetetele cu pricina, pe care jupâneasa Trana în taina cea mai mare le duce și le așează în eufarul ei de la spital: după aceea aduce și pe baba Sanda la Spital și o îmmormăntează de pomană, iar la cimitir jupâneasa Trana împarte un coș plin de lumînări de ceară, găsîte în odaia babei Sande printre alte multele, pe care numai baba Sanda le știuse și D-deu...

PETRU VULCAN

„Văratecul“ în flacări

De-odată stăsie tăcerea

Un țipet lung: foc! ajutor!

E somnul în puterea nopții

Și visu 'n somnul tuturor.

Nici trăsnetul ce tae spațiul

Din ceruri până la pământ.

Mai fioros din somn nu smulge,

Mai groaznic nu-i ca ast cuvânt.

Pe-acoperișul unei case

O limbă roșie de foc

Acuma șerpue, se 'ntinde,

Și tot mai iute prinde loc.

Se face flacăra și trece

Pe altă casa, ca în sbor,

În timp ce curtea mănăstirii

E numai sbucium plîngător:

Se face jar, trosnește lemnul,

Țișnește 'n rațe și scântei.

Iar clopotele sună-a groază
Să cheme 'n ajutorul ei...

Biserica sinistru luce:
Aleargă maicele 'n ne-rost;
Aleargă satul plin de spaimă:
Rêstriște e cum n'a mai fost.

E 'nvălmășeală, disperare,
E 'ntreagă pierdere de minți...
Doar Dumnezeu să se îndure
Și bine-făcătorii sfinți!

De patru laturi mânăstirea
Un corp de jar a devenit.
Lăcașul Domnului, în mijloc,
Și el să piară, e merit?

În depărtare se resfrânge
Năluca focului întins:
Munți, codri, par stropiți de sânge,
Iar Măgura un rug aprins.

Respiri căldură care frige,
Te bate-o gură de cuptor, —
Și apă nu-i — și pustiște
Mereu dușmanu 'ngrozitor!

Și iată naltul turn să 'nceingă...
Se 'ndoiește crucea, în scilipi
De foc alunecă și cade, —
Și-i semnul sfinteii mântuirii!

Cad clopotele spre-a să pierde
Topite 'n jar scânteietor...
Sunaă, vestind oficii sfinte,
Sunară strigăt de-ajutor.

Puterea focului acuma
Și glas, și formă le-a răpit...
Nu vor putea să mai răsună
Plângând cuprinsul pustiit!

Lumina țilei se ivește
În aurori acestui jar,
Privind îndurerate chipuri,
O jale fără de hotar:

Iar primele scilipi de raze
Par fire de-aur ce s'a șters,
În fața focului ce încă
Mai pârjolește 'n cruntul mers...

Când soarele, de după codru,
Se naltă, — trist rămâne 'n loc,

O clipă numai și s'ascunde
De-atâta plâns, de-atâta foc!

Iar când spre miez de zi apare,
Pe-o rață zmbetu-i scilipi:
Biserica era atinsă,
Scăpase însă de-a pieri...

Trecuse spaima ce 'nlemnește,
Dar rămăsese-adânc fior
De-amărăciune și de jale
În sufletele tuturor:

De patru laturi staă — acuma
Ruine numai, fumegând;
Ici, colo, limbi șerpuitoare
Tot mai sbucnind din când în când...

Nici par'că mai fusese șirul
De albe, pacinice zidiri,
Prin curăția lor, frumoase, —
Odihnitor pentru priviri...

Și iarăși, se 'ndurase Domnul:
Monahicescul orașel
Ferit de greaua pustiire
Sta liniștit acum și el.

În pacea lui era durere, —
Dar rămânând precum a fost,
Surorilor mult încrecate
Da, cel puțin, nu adapost...

Și cuvioasa monahie
Cu glas de lacrimi povestind, —
Vețut-am groaznică urgie
Avea par'că, potopind...

„Pentru-ale noastre, cine știe,
Pecate grele, ne-a fost dat
S'avem pedeapsa-așa cumplită,
Sfârși, Dar Domnul ne-a iertat;”

„Ne-a 'nvrednicit măcar o parte
La locu-i pusă, s'o vedem;
Dar mai ales lăcașul rugii,
Lăcașul Domnului s'avem...”

Se 'nfiripase o aripă
Și locuinți vr'o două, trei...
Clopotnița sta nouă, mândră,
Iar crucea năprăștia scânteii...

Pericolul vețut de-aproape
Acum biserica 'l uita

Și se vedea ca altă-dată
În toată 'nfățșarea sa...

Era tot tristă la vedere
Ruina vechilor țădiri,
Și, lângă cele reclădite,
Ca dureroase amintiri; —

Le micșora însă tristețea
Speranța, care, le șoptea
C'o să le vie și lor rindul;
Și vrăji speranța are 'n ea!

Și vrăji pornesc și din fiorul
Acum vestei primăveri,
Când pacea e cu mult mai dulce,
Mai datătoare de puteri...

În codru-i rts de 'ntinerire,
Și pioșiei sufletești
Li dă și farmecul naturii
În inimile feciorești...

Chiar bătrânețea 'n acest farmec
Iși află par'că un toeag...
Mai dulce-i, când e firea 'n floare,
Să fii sihastru ori pribeag!

1903. Martie
Văratec

Rădulescu-Niger

CLIFE

„Grația duioasă a țălei ce moare
„Nici odată nu se mai întoarce.

M'am sculat cam târziu în dimineța
aceea, și ași mai fi dormit încă, dar iată
mă deșteaptă în urma unui vis frumos...
și blind pot țice.

În casă, pe lângă lumina ce o împrăștie
candela, țorile țilei, pētrunsese și ele prin
fereastră.

Nu putui rezista față de această lumina
slabă a țilei, căci orele erau de-abia patu
și cu lupta între somn și deșteptare, mă
sculaî din pat și... încetinel, încetinel mă
duseî la fereastră, unde, mă aședai să
privesc. Dacă se va deștepta mama și
vedēndu-mē în o atare toaletă, cocotată
pe fereastră s'ar speria și de sigur ar țice

cu precisiune: Nu țice eū bine ce țice?
Strigoii casei. Copil, și toată noaptea nu
îchide ochii! Așa-mi țice ori de câte ori
uit și mă plâng că nu pot dormi noaptea.
De aceea îmi luai ceva pe mine și... pe
terasă.

Ce tablou frumos! Pentru un moment
ciripitul păsărelelor îmi face impresia ca
și cum m'ași afla în vre-o pădure. Pēcat
însă, că vedēndu-mē s'au depărtat mu-
tându-și locul de pe bara terasei pe ra-
murile unui pom, abia zărindu-i-se mu-
guri. Ce frumos să pleacă creanga sub
greutatea lor, și ce frumos cāntă. Mē pierd
de mine însumi par'că. Aerul acesta ce'mi
umple plămâni cu sănătate, de astă pri-
măvară nu l'am mai simțit. Și e atăta
tăcere și atăta curățenie în totul în cāt
mi-e teamă să nu treacă timpul, așa de
repede, gāndind că măreața operă a lui
D-țeu ce mi-se desfășurā acum înaintea
ochilor, obosiți numai cu tablouri țilnice
atāt de monotone, va fi înlocuit prin alt-
ceva care să-mi displică.

Acum nu mă aud bărfelile oamenilor,
intrigile țişilor amici, bruschetile celor
despotici, nu le măi ved acum. Acest
aer ce'l respir nu-mi pare plin de microbi
cu care în timpul țile oamenii se grațiază
reciproc.

Aceștia după mine sunt cei măi peri-
culoși microbi. Ai boalei acute, de multe
ori chiar bine-facētori. Aceștia?

Ei fac, ca să fie sufletul bolnav.
De aceea țice, mi-e teamă că timpul acesta
ce-mi dă viața să nu treacă fără să'l simt.

O teamă ce 'ncearcaî a mi-o aplica dar
nu reușii de cāt aparent.

— De ași explora sufletul?! Nu știu de
ce, dar îmi formez din el c. a doua ființă
ca să-mi fie măi ușor a' constata. Îi ase-
mān unui copil ce nu face la nimeni nici
un reū, ajuns pe mâinile unei mame vi-
trege ce îl torturează zdrobindu-l moralmente
pentru toată viața. Acest copil îl vroiu
îusa simțitor. O milă mă cuprinde când

aud că e nemuritor. De ce n'ar putea și el împreună cu corpul. De ce l'ar părăsi și nu i-ar fi recunoscător?

Sufletul hrănește corpul, sau corpul sufletul ca să trăiască.

Corpul îl hrănește și ca dovadă e, că murind, sufletul îl părăsește și se duce. Iar dacă există lumea d'apoi, câtor din suflete nu le-ar fi mai bine a se preface într'o masă de carne să aibă ce mânca viermii pământului. Ce-i și omul!...

Nu știu de ce dar eu invidiez cel din urmă animal și chiar și din oameni pentru că eu m'am născut ca să mă numesc om nu pom, dar să fi fost... nesimțitoare... nepăsătoare.

Întâlnește ast-fel de oameni în calea mea spinoasă, nu rar, și-i fericesc! Aud ceva pe socoteala lor cam rar însă (n'are cine se ocupa de ei) puțin le pasă. Le e traiul mizerabil, ei se îngrășe. Natura nu-i oprește să o admire. Marea cu valurile ei nu le produce nici o impresie, dar așa proști cum sunt, întâlnești-i acolo unde confrății lor pretinși oameni cum se cade se ocupă... dar de ce? Acolo e tare și vai de victima ce e în ghiarele lor.

De așa avea o putere întâiu pe voi ființe imbecile, ființe, fără nici o pricepere și fără nici un rost de viață, v'ași stârpi. Și atunci făcându-mă socoteala nu cred să mă'nșel, dacă așa dice că trei părți din omenire ar peri. Mi-e teamă gândindu-mă că'n astă viață multe rele voi avea de la voi. Dar, piară teama și... la luptă. Și eu șișei mai sus că'i invidiez. Da, dar numai în prostia calmă, nepăsătoare de a face vre-un bine să fie și pentru rău. Atunci numai.

Cum nu să poate, să recurg la o rugăminte celui a tot Putinte după cum visul ce'l avui; sculându-mă și căutând a mi'l aduce aminte spre a-mi face talmăcire tot mie, îl uitai; tot așa să mi-se pue o perdea groasă între trecut și prezent să nu ved nimic, să nu-mi mai aduc

aminte de nimic (afară de o singură parte) să uit toate cotiturile drumului din prezente. Acesta să mă intereseze mai puțin... de viitor nici să nu-mi pese. Atunci așa mai dice și eu; da, îmi place tot ceea-ce până acum mă drobește.

Se poate?

Zadarnică zbuciumare.

Scriind nu putui privi răsăritul sublimului Soare ce-și trimite deja rațele lui spre toată ființa-mi bolnavă cuplit moralmente.

...El e darnic, el răspândește aceeași căldură săracului și bogatului, celui rău și celui bun și mormântului fără candelă, flori și cruce ca și celui ce le are toate acestea, tot atât îl luminează, tot atât îl încădește. De ce nu sunteți și voi bogaților ca el? Nici pe voi nu v'ar plictisi acei nenorociți cu rugămintele lor la care voi, fără nici o milă îi respingeți și nici ei nu ar trebui să sufere gândind că au acasă, o mamă neputincioasă, o soție bolnavă cu câți-va copii ce'l așteaptă pe el, pe fiul, soțul și pe tatăl să aducă pâinea ce o așteaptă de dimineață, și el venind, nu are de cât lacrimi în ochi și durere'n suflet. Nu vă gândiți că din moșiile, banii și tot ce constituie averea voastră, tot doi metrii de pământ vă trebuie; fie, că'l veți bolti ca să nu pătundă viermii până la voi, dar tot cu ei veți fi chemați și tot pentru ei veți fi judecați aproape toți, veți fi întrebați de ce ați fost răi??

Ce idee nebună și pe mine, știința se împacă cu existența lui D-zeu? Afară de cea teologică care propagă că „*cei ce plâng se vor mângăia*“. Sau chiar de credem cu toți la o laltă, vorbă curată; „*Până la Dumnezeu te omoară sfinții*“. Incurajați-vă deci; aide, jefuiți, luați totul ce vă cade în mână. Voi ce puneți camătă pe vaca țăranului, singura-i avere, luați-o.

A voastră e viața.

Ce rău îmi pare că'ncepui cu frumosul

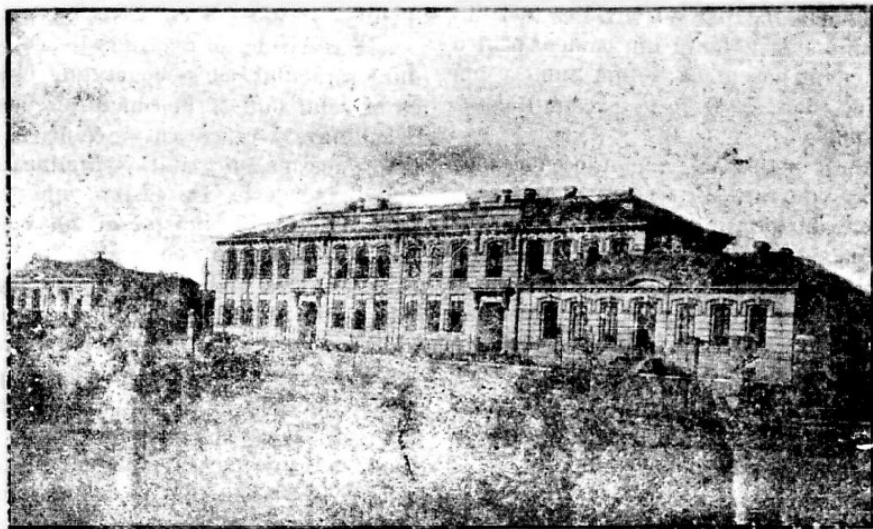
și trebuie, să mă limitez aici și cu voi. Ași mai urma, dar, de ce mi-ași perde timpul?

Mă duc mai bine să rătăcesc puțin prin casă. Sgomotul e deja mare de asta-ți. Lumea s'a sculat și eu mă duc să mă cule. Par-că ved iar pe mama și ați cu aceleași cuvinte:

Nu-ți ajunge atâta somn?

— Mai lasă-mă mamă, numai cinci minute, și 'n gând Țic: Cine e somnurosul? Rădând de lenea mea, imi mai dă răgaz 10 minute. Adorm. Când somnul mi-e mai dulce vine me scoală iar; de asta-data nu mai Țic nimic. Oglinda e sinceră. Ce galbenă sunt și ce obosiți imi sunt ochii... și, ași mai dormi puțin, dar nu mă lasă.

CLEO

Școala „Principele Ferdinand” din orașul Constanța.

Emil Arbore

— O pagină dintr'un roman —

(Uranare)

Emil Arbore închise molcum ochii spre a strânge și mai puternic conturile în jurul imaginilor ce se desvăluiau pe fundul retinei sale. Se lăsă legănat ușor de halucinațiile aceste ale vȃdului.

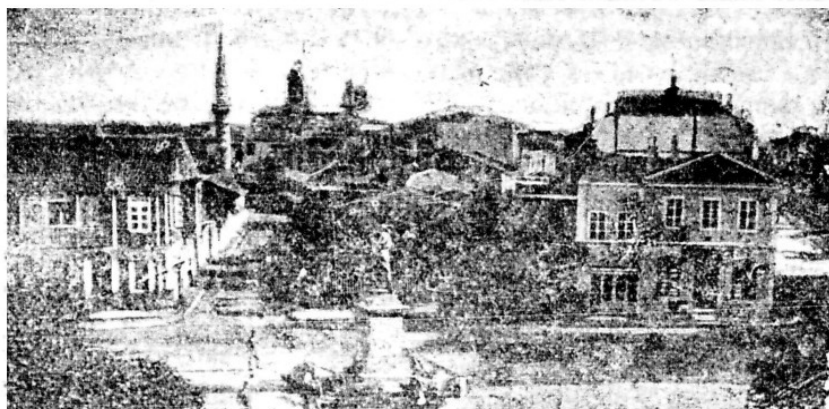
Se miră de a fi atât de viu atins de despărțirea această. De mic fusese în străini. Liceul și'l făcuse afară din Turneni la Crajenii. Era de doi ani

la facultate în București. Vecinic departe de cămin, departe de satul copilăriei și nevinovăției sale. Și totuși, ce dureroasă i-se făcea despărțirea asta de toată existența lui apusă. Acum pricepu cât de adâncă era sădită dragostea de țară, de pământul a lor seii pe care i-a iubit. Exilul de o clipă i-se păru o vecinicie și bucurios ar fi reluat drumul pe care'l făcuse.

Dar, multă neliniște și amar era acolo, multe suferințe l'ar mai fi așteptat. Surghiunul îi păru necesar. Și ca să-și mai potolească arsura du-

rerii de înstrăinare deschise încet un petec de hârtie tipărită. Incet citii, nu știu a câta oară:

„Consiliul facultății în ședința de la 23 Noembrie luând cunoștința de adresa d-lui profesor Pătlăgescu cu No. 23 din 29 Octombrie prin care arată că studentul Emil Arbore din anul al II de științe a inserat și subseris în ziarul „*Vremea*” de la 22 Octombrie un articol ofensător la adresa D-sale și a întregii facultăți, după mai multe debateri ce au avut loc a opiniat următoarele:

Piața Independenței din Constanța și statuia lui Ovidiu.

„Studentul Emil Arbore din anul al II-lea de științe va fi exclus pentru tot-d'auna de la învățământul acestei facultăți precum și a fi oprit în viitor de a putea intra în orî care școală a statului”.

Ochii până aci umbriți de bunătate avură o clipă de mânie. Mânia lor nu era împotrivită contra celor ce'l opreau de a fi în viitor un om cult, în contra celor ce voiau să'l scoată din rîndurile celor luminați, dar ura lui se ridică împotriva lui însuși... De ce el să fie revîrtitul? De ce lui să'i fie dat a spune adevărul ce toți

îl aveaî pe buze? de ce alții turmă blîndă să se plece în fața rîului și nedreptății și el singur să fie siavila năvălirii a tot puterniciei Rîutăți?

Mamei sale îi ascunse obârșia plecării sale. Îi ascunsesse eliminarea sa, ecariera lui zdrobită, zarea închisă vederilor sale largi și doritoare de mai bine.

O vedea aflînd totul. Ce redeștăp-tare crudă. Neîmerederea născînd în sufletul ei plîpînd. Și odată neîmerederea sădită în cugetul ei toată bucuria vieții ei stinse. Nu e oare

el totul pentru ea, sprijinul anilor ei bătrîni?

O viață de hamal; din zori în seară muncind, lipsindu-se de un bine pentru el, stingherindu-se de o petrecere ca el să fie bine, suferind ca el să poată ajunge sus și fericit. De-odată în faptul atător visurî, sentința asta îi va ucide toată bucuria ei.

Ce rău trebuie să fie copilul ei! O lume întregă de oameni cu minte și cu carte multă, l'au judecat nedemn de a fi și el luminat, de a fi și el bun în țeara în care s'au născut și trăit neamurî din neamurile lui!

Ce rău trebuie să fie copilul ei! Ce erimă oribilă trebuie să fie făptuit dacă sinodul celor deștepți l-au judecat atare!

Emil Erboare avu lacrimi la gândurile aceste. Și închiidând încet hârtia tipărită o puse în buzunarul hainei ca pe o reliquă sfântă. Era condamnarea primului său act de om onest. Văduse de pe catedra Universității propăvăduindu-se o știință într-o limbă de vizitiu. Auțise cuvinte ce făceau să roșească nu fețele femeilor, dar obrazurile chiar ale tovarășilor săi. Văduse examene injuste, nebune; zdrobindu-se vieți cu o răceală de monstru; făurindu-se nedreptăți cu o ură de neoameni; văduse copii sârmani părăsind știința căci apostolii ei nu erau demni.

Sincer în desgustul lui a scris, a subscris pagini în cari striga spre cei de sus nedreptățile oropsiților și într'un elan de dragoste pentru știința aceea ce o iubea ca pe o roasă de gânduri îi cerea stăpâni mai buni, mai omenoși.

Răspunsul a fost crud. Cei de sus nu iertați unui slab de a vorbi adevărul.

Cei de sus pedepseau nesupunerea.

Așa a fost în tot-d'auna și numai așa adevărul a putut pătrunde.

Cugetul acesta îi împăca revolta și amarul de o clipă și privii cu încredere împrejurimile orașului ce se desemnau netede.

Trenul intra în Peșta.

Fabricii multime își înălțau coșurile lor gigante. O industrie întregă să desvoltă, năvălea spre orașul frumos ce lucea în plin soare. Cărute, camioane pline de mărfuri descindeau spre inima târgului. Tranvaie duceau oameni aprinși de treburi. Orașul resuflă în plină activitate. Părea un oraș de muncă și voință!

Luă Emil Arbore în apărură prin contrast marginile Bucureștiului sărace și părăsite. Nici o industrie, nici un comerț viu. Cetatea asta a descendentilor Hunilor ridicată într'un jumătate de secol la cel mai frumos oraș din capitalele Europei grație numai patriotismului și abnegații oamenilor săi; îi păru demnă de invidiat. De și împrejmuiți de străini, având în mijlocul lor un amestec de toate naționalitățile posibile, totuși naționalismul lor aprig le-a dat tăria de a fi mari.

Trenul intra în gară. Bolțile înalte ale clădirii sprijinite de marii drugi de fer, păreau mărețe de-asupra furnicarului de lume, ce alerga de la un tren la altul, de la o sală la alta. Și tot prin contrast. Emil vădu gara de Nord din București veche și dărăpănată.

Bogățiile țării sleite în zidirea palatelor celor ce le-au administrat. Averele țării cheltuite în întreprinderi fantastice. Produsele țării lovite în interesele lor de către cei ce n'au știut a prețui de cât interesul lor.

Iar stradele se porneau din dreptul gării spre toate colțurile orașului, strade largi frumoase cu prăvălii bogate, cu clădiri alese, îi deșteptară în minte chipul stradelor capitalei românești... Vădu șirul de prăvălii orientale, dărăpănate și murdare ale călei Grivitei. Vădu lipsa acea caracteristică a vieții false în care e necinstită munca, în care e prigonit negustorul și slăvit funcționarul parazit.

La Wiena fu nevoit a trece de la gara de Nord spre gara de Est de unde trebuia să plece spre Elveția. Trenul plecă târziu. Avea un timp lung înaintea lui. Orașul îl înspăimânta cu haosul lui. Oboseala l' făcuse laș. Rămase în sala de așteptare

sgrebulit pe o bancă. Sala era plină de călători. Intinși pe bănci, unii dormeau; alții se căsneau a citi la o lampă un jurnal sau vr'o carte. O promiscuitate de tipuri, de averi, de suferințe. Un amalgam monstruos de naționalități. Și în acest complex internațional de figuri nevedute, Arbore vedu unele care îi păreau cunoscute de ani. Oamenii se aseamănă atâta.

Un neam întreg emigra ca și el spre un alt pământ spre a găsi cea ce în țara lui nu le era permis să mai aștepte.

Erau studenți pe care îi recunoscuseră după port, după gesturi. Se duceau spre țările de lumină ca rândunelele ce coboară spre țările de soare. Amorezați de orizonturi noi dar toți purtând în umbra ochilor, nostalgia țării ce o lăsa.

O femeie tânără, blondă s'asecă încet lângă dînsul, după ce-i ceru voie într'o franceză ce purta un accent străin.

Emil îi răspunse, mirat că femeia asta nu-l lua drept un german. Fără să vrea pentru prima oară simții necesitatea de a vorbi cui-va, de a se împărtăși. Era anost lui însuși și, străin gândurilor noi ce licăreau în minte. Timid întrebă pe tovarăsa lui de bancă:

— Domnișoară de'mi dați voie să vă întreb, sunteți rusă?

— Nu domnule, sunt poloneză...

— Și dacă îmi dați voie, călătoriți?

— La Geneva... domnule.

Ce bucurie în sufletul lui de a găsi un tovarăș de drum. Și repede întrebă:

— Întăia dată?...

— Nu, sunt al doilea an. Dar d-ta?

— Și eu merg la Geneva, dar eu merg pentru întăia oară.

Odată convorbirea deschisă, ea continuă. Îi vorbi de studiile ei, de o-

rașul de unde vine. Îi vorbi de Geneva; de viața de acolo; de drumul ce-l aveau încă de făcut; de profesori, de mișcarea revoluționară.

Vorbea ușor, draguț cu un accent grav ce făcea graiul mai plăcut, mai atrăgător.

Ea îl întrebă:

— D-ta ce ai de gând să urmezi?...

— Voiesc să termin științele.

— Și vii?...

— Din România, domnișoară.

Tăcură o clipă. Ea privi departe ca și cum și-ar fi recules gândurile și apoi spuse:

— La voi trebuie să fie bine... Sunteți o țară liberă! O țară constituțională! Trebuie să fie ușor de trăit. Ușor de răspirat într'o atmosferă de libertate a cugetării și voinței.

Emil Arbore deveni roșu. Elogiile aceste îi părură strani. Libertatea de gândire și voință! Libertatea de a fi! Era o ast-fel de libertate în România constituțională. De sigur că era, dacă și copila asta blondă și visătoare o știa. Dar libertatea asta e iluzorie. Oare el nu fusese nevinovat a pleca din țara lui pentru că voise a-și manifesta această libertate de a gândi.

Dar nu răspunse nimic. Ea îi vorbi de moravurile țării sale îngenunchiate, de absolutismul rus. Avea accente sincere de revoltă, gesturi adevărate de desgust și ură.

Absolutism în toate. Scolile niște căzărmi. Profesorii niște militari absoluți și pedanți. Presa liberă de a răspândi numai chestiile de șantaj, articolele scandaloase de raportaj, liberă de a difuziona invective nedemne, necinstea unui om, a unei familii, liberă de a murdări pe cei mici și slabi și a slăvi pe cei ce o întrețin.

— Toate aceste la voi nu există. Emil Arbore se împurpură din nou.

Dar nu respunse. 'Și aduse aminte de presa română: O întreprindere de șantaj, insulte, ponegriri veninoase, de laude pentru cei ce plătesc și se cumpără. Inegrind pe cei neputincioși de a se apăra. Etalând în coloanele ei viața unui om, a familiei sale, secretele tuturor generațiilor dacă un *nimic* atinge cu degetele lui pulpana unui *paria* și ascundând cu menajări debuite deboșul și parvenirea celor puternici.

Studenta îi vorbi de reacția nouă pornită la studenții ruși, reacție pentru suveranitatea drepturilor lor, a le poporului. Reacție contra presei imorale și necinstite. Îi vorbi de sacrificiile studenților, de munca lor, de suferințele ce îndură: închisori, mizerii, surghiun în Siberia. Dar mișcarea înflorește ca o roză într-o grădină părăsită. Ea înflorește căci la bază, pământul pe care e sădită e sănătos puternic; se ridică falnică căci sute de mii de suflete o încăldește cu sângele și lacrimile lor calde.

— La voi o ast-fel de mișcare n'are rost de a fi. Studențimea liberă se organizează în mari corporații tinzând la alte scopuri mai nobile. Despotismul profesoresc a lincezit lăsând ea și în Elveția, loc unei confraternități alese.

Aci Emil Arbore nu se putu opri și surise. Fata aceasta blondă îi revocă pe camarazii lui de carte. Majoritatea vânători de poziții ne meritare... Parveniti! Sacrificând spre a fi ce-va în ruajul vieții sociale foarte puțin timp pentru școală, dar totul pentru a înjosi, linguși pe cei tari de cari vor depinde într-o zi. Acceptând spre a-și face studiile tot fel de mijloace, agenți secreți la poliție, agenți dlectorali, bătauși. Nică un

scrupul, nici o teamă spre a reuși a fi într-o zi un *cine-va!*

Necunoscuta studentă tăcu. Un portar intră cu un clopoțel în mână. 'L scutură câte-va ori, puternic. De pe băncile de lemn toți săriră speriați, privind buimăciți de somn, cu ochii încropiți de neînțeles.

Portarul strigă:

— *St.-Poelten, Linz, Salzburg, Munchen!*

— E timpul strigară căți-va studenți.

— D-ta treci prin München 'l întrebă pe Arbore studenta ce îi vorbise pe când își împacheta lucrurile.

— Da...

— De oare-ce poți trece și prin Innsbruck... Dar dacă vrei să vii cu noi... atunci aide...

(Va urma)

I. Duscian
(Geneva)

XENITORLU

(Macedo-română)

*Trec ani, toți s' toarnă acasă,
Maș eă mi-armin tru xean.
Ca pulli rânit, staă singur
Cu-aruzrinati deane.*

*Ah, xeanile sint greali,
Și cine va s' le-aravdă?
Viderea-mi s' nu-mi li veada
Auđirea-mi s' nu-mi li avda!*

*Și inimă și soare
Dispoale di căldură,
Tru pâne 'și vearsă lacrimă,
Fărmac tru biutură.*

*Tru xeani bana 'i moartă
Și moartea e niplintă;
La cap nu-ți arde țeară
Și n'ai nă cruce frintă.*

*Diper tru xeani bana
Lai dăci di ani chirdută,
Tru loclu-a meū maghine
Nă singură minută!*

*Acolo n' adastă munții
Ce naturi nă vișură,
Cărări ce flori nîurdescu,
Fântini ce-asime cură.*

*Pe deană-așteaptă casa
Cu pustuxita vatră,
Fumealia ta ce plînde
Și cinile ce-alatră.*

*Aclo cu dor ti-acliamă
Duruta ta muliare
Și treambură s' ti veadă
Și-ți greasc' un sbor di vrcare.*

*Și mumă-ta cea corba
Di lai crișări alghită
Ma s' frînde ș' plînde n'-arde
Maș ti-ună-a ta mutrită!*

George Murnu

V I S

...Ostenită, *Rehtse* își lăsa capul pe umărul meu, eu îi trecui mâna după talie și alipiți așa unul de altul, rétăcirăm timp îndelungat pe marginea lacului.

— Veđi tu prințul meu, alături de tine așa, o viață toată ași rétăci, fara să întreb, fara să'mi pese, fara să mai doresc ce-va...

O strînsei la piept și o sărutai, o sărutai mereu, nebun de amor și fericire.

Intr'un târđiu ne oprirăm lâng' un tufiș. În umbra lui era ascunsă o barcă. Intrărăm în ea. O deslegai de la mal și n'ncepui să lopățez încet.

De la mijlocul cerului, luna, vërsa asupra-ne praf de argint și aprindea văpăi misterioase în fundul lacului. Departe, peste pădurea seculară, lacrima o stea... și 'namoratul zefir, ne aducea din tainice ascunđetori, dulci triluri de priveghetoare.

Rehtse sta aplecată peste marginea bărcii și pe când pierdută în reverii privea în adâncul lacului, lăsa să'i alunece printre degetele subțiri și albe, apa cristalină. Atât de bine îi ședea cu perul despletit, cu haina albă și străveđie, ce'i lăsa pieptul și brațele cu desăvârșire goale.

— Nu-i fi tu zina lacului? — o 'ntrebai într'un târđiu.

Ea se 'ndreptă în barca, mă privi câte-va clipe în ochi, apoi, fara a-mi răspunde la întrebarea mea, îmi dîse:

— Cunoști legenda lacului acestuia?

— Nu — îi răspunsei.

— Se spune — îmi explica ea — că la fie-care interval de cinci ani, craiul lacului răpește o tînără fecioară. E de neînțeles, cum tocmai la împlinirea celor cinci ani, o fată tînără trebuie numai de cât să vie să facă o preumblare pe lac. Atunci, așa se povestește, o lumină tainică se arată în turnul capelei din castel, clopotele încep singure să sune, pământul se cutremură, pădurea însepe să geama, apa din lac prinde a clocoti, cerul se întuneca de nori și fecioara e rapită de puternicul craiu.

Eu rîsei: — Și 'ți-e frica îngerul meu?

— Nu iubite — răspunde dînsa — când sunt cu tine nu-mi e teamă de nimic.

Abia isprăvisese cuvintele, că scoase un țipet și se alipi cu groază de mine.

— Ce ai iubito?!

Tremurând, ea 'mî arătă castelul — într'un turn departat se aprinsese o lumină

Pâna să dîc un cuvânt, un dangat trist de clopot se împrăștia în vedduh. Din spre pădurea seculară veni un geamat lugubru, ca un țipet lung de agonie, pornit din zeci de piepturi chinuite. Apa lacului,

atât de calmă înainte, se ridica acum în valuri uriașe, clocotind îngroșitor.

În depărtare, steaua care vărsase lacrimi de argint, se desprinsese din înălțimi și ca o săgeată căzu de-asupra pădurei agitate, lăsând în urma-i o uriașă dungă de lumină fosforescentă. Un vânt puternic de mează-noapte alungă zefirul și aduse cu sine nouri mari, de o negreală lucitoare ca a cărbunilor de pământ.

Eram tocmai la mijlocul lacului.

— Mână spre țerm iubite — strigă Rehtse în culmea groazei.

Dadu-i s'o ascult; dar mâinile îmi erau ca împietrite pe lopată — și barca sta în loc ținută și valuri uriașe o împresurau ca zidurile unei fortărețe.

— Cinci ani... plânse Rehtse, craiul... sunt pierdută iubite!...

Nu-i răspunsei nimic, o strânsei numai cu furie la piept.

— Dar ce faci prințul meu? — strigă ea cătând să se libereze din brațele mele — mă înabuși... mă omori!...

Groaza mă înebunise: — Mai bine te omor de cât să cați în mâna craiului! — și urma-i a o strânge mereu.

— Ai dreptate — slozni ea — omoară-mă iubite; dar nici tu să nu aparții alteia, același mormânt să ne înghiță pe amândoi! — Și cu toată puterea de care mai era capabilă, mă împinse peste marginea bărcii.

În aceeași clipă nourii ajunseră în fața lunii. Se făcu întunec bezna, și — cu un zgomot surd, se uniră de-asupra noastră munții de valuri ce împrejmuiseră barca...

Constanța, Maii 1903.

F. David-Bacău

COLEA

Pe câmpia Drinului,
Sub umbra maslinului,
Iată, mari, c'a dormit
Baciul Colea cel vestit

Ce din buciumu-i duios
Cântă jalnic, tânguios
De suspină florile
Când s'arată țorile,
Și oftează luncile.
Codrul și speluncile.
Colea doarme lângă Drin
Sub frumosul cer senin.
Și'l privesc mioarele
Când lucește soarele
Sus pe muchea dealului,
Lângă rîpa malului
Unde apa Vadului
E ca umbra iadului...
Doaruse Colea greu și dus
Și culcându-se și-a pus
Pernă moale durda lui —
Durda, groaza Turcului,
Lângă durdă, buciumul.
Să mi-l bata sbuciumul,
Și batista pe obraz
Să-și mai uite cel necaz
În dulceața somnului
Ce din mila Domnului
Li închise genele
Negre ca sprâncenele!
Dar, dormind așa de greu
Colea falnicul ca smeu,
Din zeri iată că-mi veneau
Pe-armăsari ce ninchează
Doi Cercheji, frumoși flăcăi.
Ca și brații de pe văi,
Doi Cercheji ca niște lei
Cu ochi de foc, plini de scântei...
Cum pe Colea l'au vădut
Că dormea așa pierdut
Ei mioarele-au luat
Să le ducă col'o'n sat —
Și, rădînd, s'au depărtat...
Dar mioarele sbierând
Și-a lor clopote sunînd
Pe voinicul bacîu ca smeu
L'au tređit din somnul greu
Și privind în jurul lui —
Nicăirea turmea nu-i,
Iar iubiții lui dulai
Din toți căinii cei mai rei
Nu se ved de loc și ei
Căci Cerchejii cei mișei
Înșelându-i i-au legat
Și cu dănsii au plecat!
Când veđu ce nu veđu
Colea crucea își făcu
Și'n vârful maslinului
De pe malul Drinului

S'a urcat, de n'o vedea
 Turma-i alba ce fugea
 Către satul cerchezese
 Unde fete mândre cresc
 Rumene ca florile
 Si ca însăși dorile,
 Si vădend pe-acei Cercheji
 Dintre toți cei mai viteji
 Că-i mânău oițele
 Dragi ca copilițele,
 Că-i duceau mioarele
 Dulci ca domnișoara de
 Colea durda și-a ncarcat
 Si ca vântul a sburat
 La Cercheji de mi-s'a dus
 Si c'un glonte i-a răpus,
 I-a răpus pe amândoi
 Sa-și ia turma inapoi
 Si luând'o a plecat
 Către Pindu 'ntunecat —
 Către munții nalți și grei
 Unde-au cuib voinicii smei
 Ce au nume de Români —
 Groaza bieților păgâni!...

Nuși Tulliu

Mișcarea literară și științifică

„Știința ca Ghid al Progresului” e titlul unei cuvântări apărută în volum în cuprins de 132 pagini și ținută la Ateneul din Buzeu, de amicul și colaboratorul nostru d-l Opran Potârcă, inginer.

Mărturisesc cu sinceritate că, cu multă sficiune am despăginat la început lucrarea d-lui Potârcă, știind că aveam de străbătut un teren arid, care ar prii cel mult unui om de profesie, pe când mie îmi vine mai ușor să analizez lucrări de seama mea...

Faptul însă că autorul acestei lucrări de mare merit, mi-a fost unul din cei mai dragi colegi de liceu, m'a hotărât să dau o deosebită atenție acestei cărți de știință.

Nu ne-am vădut de un deceniu și un semn venit de la un amic și coleg

drag după atâția ani de zile, își poate explica ori și cine, cât poate mișca sufletul.

În publicistica română Potârcă a apărut de prima oară prin articolele sale științifice publicate în „Ovidiu”.

Eu îi cunoșteam puterea de muncă și concepție și de aceea m'am simțit onorat de colaborarea inginerului din Buzeu.

Dar iată-l acum autorul unei lucrări care merită toată atenția.

În această lucrare, Potârcă îmbrățișează întregul câmp al științei, făcându-ne cunoștință cu corifeii ei și narându-ne într'un stil înflorit și plin de viață mersul ei evolutiv, descoperirile și invențiunile în toate ramurile activității omenești.

O întregă lume de savanți și cugetători ne defilează pe dinainte și fie-care geniu reflectează în mintea noastră un potop de raze luminoase.

Autorul e un povestitor entusiast și să pricepe să se facă interesant la fie-care pas, așa în cât deși ai în față-ți o operă de știință, te pome-nești la pagina din urmă, având ilusia că ai cetit cel mai frumos roman.

În privința muncii luminate, care formează fondul autorului, iată cum se exprimă la pag. 8:

„Misterele ce munca descoperă omului, largesc orizontul vederilor lui și cu largirea orizontului vederilor, apar bucurii cu mult mai mari și care rămân necunoscute, dar invidiale de cei ce nu cunosc sau desprețuesc munca”.

În capitolele: *Geometrie, Algebră, Fizică, Meteorologie, Navigație și marină, Aerostatica și aeronautica, Științe Naturale, Filosofie și Religie*, după ce facem cunoștință cu toate geniile antichității și ale timpurilor moderne, avem și o oglindă clară despre evoluțiunea treptată a ramurilor enumă-

rate mai sus cum și progresul ce studiul lor a determinat în omenire.

Cu privire la aplicarea științei la mecanică iată cum să exprimă d-l Potârncă:

„Mașinele sunt produs al mehaniceii, fiica astronomiei și matematicilor, al principiilor de fizică, de chimie, de mineralogie. Geologia îi dă putința de a cunoaște stratele și a aplica mijloacele de protejare, asanare și perforare, proprii fie-cărui teren”.

Am remarcat un pasagiu de fericită inspirație prin profunzimea și justetea expunerii privitor la spiritul de împăcare dintre știință și religie și pe care nu mă pot opri de a nu-l reproduce:

„Spiritul științific este spiritul de descernământ, care supune totul unei rațiuni serioase, condamnă ignoranța, risipește prejudiciile și erorile.

El ridică nivelul intelectual și întărește sentimentul moral.

Credința divină ese aci. *E ce-va care nu poate fi cuprins de gândirea omenească, o putere mai mare forțelor intelectuale ale omenirii — acest ce-va superior îl numim: „Dumnezeu”.*

Și mai departe: *„a crede în D-zeu, nu înseamnă că D-zeu e, ci a voi să fie.*

Din natura lui D-zeu e ce-va ce ne e accesibil: e adevărul și binclă credința în adevăr și bine o cred credința în D-zeu.

Și voind să ne arate că nu ni-i dat nouă a cuprinde în țeasta noastră mărginită pe cel nesfârșit, iată ce frumos încheie:

„Dar gazele începutului din ce au provenit și de ce au fost înconjurate de au născut în starea aceasta? Ce a contribuit la trecerea lor bruscă sau lentă în stare de lăcid și odată pământul ajuns în stare de întreține viața, de unde a venit și cum primul embrion din care s'a născut

prima plantă și prima vietate, cari în urmă au suferit transformări de le-au adus la forma actuală?”.

„*Aci ne oprim, ne mai putend explica*”.

„*Acest ce superior capacității de percepție omenească este D-zeu*”.

Cartea aceasta e într'adevăr un far al minții și acei ce aspiră ca poetul german la „*mehr licht*”, să și-o procure, căci nu vor greși.

P. VULCAN

BIBLIOGRAFII

A apărut No. 8 anul al III din eminenta revistă „Sanătatea” cu un sumar bogat și foarte variat.

* *

A eșit de sub tipar o broșură intitulată: „**Pentru a fi fericit**” tradusa din limba franceză și prelucrată de Domnișoara *Ef. Cernea*, institutoare.

Această carticică, pe lângă ea poate fi cetită cu folos de ori-ce om — cu deosebire de învățatori și de preoți — dar cumpărătorul ei va face și un act caritabil, de oare-ce se oferă o treime din câștig societății „Casa de Ajutorare” a elevilor români lipsiți de mijloace din jud. Tutova.

O broșura costă un leu și se afla de vânzare la tipografia D-lui G. V. Munteanu, strada Ștefan-Cel-Mare, la toate librăriile din Bârlad și la d-șoara Cernea.

Pentru D-nii Învățatori broșura se vinde cu 80 bani.

* *

În editura librăriei Socec a apărut în traducțiune română celebrul roman al marelui scriitor **Lermontov**: „*Un crou al timpurilor noastre*”.

Traducțiunea îngrijită e făcuta de cunoscutul publicist *B. Marian*, redactor la „Universul” și traducătorul mai multor opere de valoare de același fel.

Recomandam cetitorilor acest nou și elegant volum, care se vinde cu 2 lei exemplarul.

* *

Din cauza abundenței de materie, dările de seamă asupra „*Eroului timpurilor noastre*” și „*Pentru a fi fericit*” se vor publica în numărul viitor.